

**Komentarze
do projektu Ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce
przedstawionego w dniu 19.09.2017**

1. Preambuła

Preambuła nakreśla ogólne zasady i cele, jakim służyć ma ustawa; tym samym, tworzy ramy odczytywania sensu zapisów. Jeśli ma więc w ogóle być, powinna precyzyjnie oddawać ducha ustawy i jej podstawowe założenia. Proponujemy następujące sformułowanie drugiego i trzeciego pryncypium:

"– obowiązkiem społeczności akademickiej jest utrzymywanie najwyższych standardów etycznych i profesjonalnych w prowadzeniu badań, przekazywaniu wiedzy i kształtowaniu postaw poszanowania prawdy, rzetelności, odpowiedzialności za słowo, a także prowadzenia opartej o argumenty dyskusji wśród studentów i wszystkich uczestników procesu kształcenia",

"– system szkolnictwa wyższego i nauki realizuje misję o szczególnym znaczeniu dla społeczeństwa, włączając Polskę w obieg światowej myśli, wnosząc kluczowy wkład w innowacyjność gospodarki, angażując się w rozwiązywanie ważnych problemów społecznych, a także współkształtując kulturę życia publicznego i obowiązujące w nim standardy etyczne".

2. Przepisy ogólne

Art. 2 – proponujemy nieco inne sformułowanie misji, które podkreśla nie tylko gospodarcze, ale i społeczne efekty działania uczelni:

"Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich, poszanowania prawdy i poczucia odpowiedzialności za dobro publiczne, a także zaangażowanie w tworzenie innowacji dla społeczeństwa i gospodarki".

Art. 3 – autonomia nie jest uzupełnieniem wolności, proponujemy: "Podstawą systemu szkolnictwa wyższego jest autonomia uczelni zapewniająca wolność nauczania, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników".

Art. 5 – w zaproponowanym sformułowaniu uniemożliwia/znacznie utrudnia prowadzenie kształcenia interdyscyplinarnego lub kształcenia, które nie jest przyporządkowane do dyscypliny (np. Artes Liberales, Orientalistyka). Szczegółowe komentarze dotyczące interdyscyplinarności zawarte są w **Załączniku nr 1**.

3. Szkolnictwo wyższe

Art. 10 – "wspólnota" to coś więcej niż "zbiorowość" czy "społeczność". Dlatego proponujemy dodanie ust. 1a o treści:

"1a. Uczelnia zapewnia członkom wspólnoty dostęp do informacji i możliwość wypowiedzania się w dotyczących jej kwestiach".

Art. 19 – punkty 3) i 5) powinny zostać usunięte z braku określenia instrumentów nadzoru. W aktualnym sformułowaniu rada staje się organem współzarządzającym bez odpowiedzialności, osłabia zarządzanie przez rektora i prowadzi do konfliktów kompetencyjnych. Proponujemy poszerzenie listy zadań art. 30 pkt 4) ("przeprowadzanie oceny funkcjonowania uczelni, w tym realizacji strategii uczelni"), który nie powinien należeć do kompetencji senatu, uchwalanie programu naprawczego uczelni (por. art. 409 ust. 4) oraz dodanie opiniowania sprawozdania rektora (możliwe jest także umieszczenie tego ostatniego zadania w statucie). Proponujemy także zapisanie obowiązku członków rady dbania o dobro uczelni (podobnie jak zarząd/rada nadzorcza spółki handlowej są zobowiązane dbać o dobro spółki).

Art. 20 – brak uzasadnienia dla wyboru liczb 6 albo 8. Liczebność rady powinna zamykać się w ciągłym przedziale od 5 do 9 osób.

Ust. 1 pkt 2) w aktualnym brzmieniu jest nie do zaakceptowania (szersze uzasadnienie w **Załączniku nr 2**). Ewentualne osoby wskazane przez organy studenckie i/lub doktoranckie mogłyby wchodzić w skład rady, ale jako tzw. non-voting members (ustawa nie ogranicza możliwości wybierania przez senat studentów jako zwykłych członków rady).

Nie ma powodu wskazywania spośród studentów akurat przewodniczącego ZSS, może być to inna osoba wyłoniona zgodnie z regulaminem samorządu studenckiego lub doktoranckiego. Dlatego proponujemy zastąpienie ust. 1 pkt 2 przez ust. 1a w brzmieniu "W pracach rady z głosem doradczym uczestniczą przedstawiciel samorządu studenckiego i przedstawiciel samorządu doktorantów".

Art. 21 – w związku z domniemaniem niewinności warunkiem wykluczającym powinno być skazanie, a nie toczenie się postępowania. To samo dotyczy innych artykułów (np. art. 120 pkt 3).

Art. 33 ust. 2 – w głosowaniach w sprawach dotyczących stopni (art. 30 pkt 6) powinni brać udział tylko członkowie będący profesorami bądź profesorami uczelni. Inaczej nadanie (lub nienadanie!) stopnia może być łatwo przesądzone głosami pozostałych członków senatu. Podobne rozwiązanie funkcjonuje w tej chwili w odniesieniu do rad wydziałów.

Art. 35 ust. 1 pkt 4) – powinno uzupełnić się o stwierdzenie "w tym funkcje, do których stosuje się obowiązek określony w art. 24 ust. 5"

Art. 40 ust. 7 pkt 1 (przez porównanie z pkt 3, w którym wyraźnie mówi się o uczelni włączanej) zdaje się oznaczać, że wygaśnięcie kadencji dotyczy organów obu uczelni.

Art. 57 – powinno zmienić się "w lokalu" na "na terenie", ponieważ rektor odpowiada za porządek i bezpieczeństwo na całym terenie uczelni, a nie tylko w lokalach uczelni.

4. Prowadzenie studiów

Art. 58 – prezentowane podejście jest oparte o dyscyplinarność kształcenia (por. **Załącznik nr 1**).

Art. 60 ust. 2 – nie powinno być możliwości odmowy wydania pozwolenia z tak uznaniowego powodu jak "lokalne lub regionalne potrzeby społeczno-gospodarcze", ponieważ prowadzić to będzie do sporów, daje możliwość nadużywania przepisu i przede wszystkim jest niezgodne z art. 3 ust. 1 projektu ustawy.

Art. 61 ust. 1 – w przypadkach opisanych w pkt 1) do 4) należy rozważyć obligatoryjność cofnięcia pozwolenia.

Ust. 1 pkt 3) – wskazanie w tym przepisie art. 58 ust. 2 jest pozbawione sensu, bo uczelnia prowadząca studia na podstawie art. 58 ust. 2 robi to bez pozwolenia, więc minister nie ma czego cofać.

Ust. 1 pkt 5) – jak w komentarzu do art. 60 ust. 2 powyżej; dodatkowo, dotyczy to tylko kierunków uruchomionych w drodze pozwolenia ministra.

Art. 63 – w ust. 2 do listy wyłączeń dodać art. 69 (podział roku akad. na semestry).

Art. 65 – brakuje definicji, czym są studia dualne.

Art. 69 – tak sztywne sformułowania istotnie utrudniają współpracę międzynarodową, wymianę studentów oraz studia wspólne. Można zastąpić delegacją do ustalenia początku roku akademickiego oraz jego podziału do statutu ("Jeśli statut nie stanowi inaczej, rok akademicki trwa...").

Art. 70 ust. 4 – taki minimalny wymiar praktyk jest nierealny (9 m-cy w I + II stopniu), w przypadku studiów jednolitych jest to mniej (6 m-cy).

Art. 73 oraz art. 74 – wskazane byłoby mieć wykaz, jakie decyzje podejmowane są jako decyzje administracyjne (art. 76 ust. 2 – czy przyjęcie na studia jest decyzją administracyjną?).

Art. 78 ust. 2 – do rozważenia, czy ujęcie "godzinowe" jest dobrym pomysłem.

Art. 86 – z zasady utrzymywania stałych opłat powinny być wyłączone opłaty za korzystanie z domów studenckich i stołówek (art. 85 ust. 1 pkt 9). W ust. 2 powinno być jasno określone, że dotyczy to cyklu studiów, oraz potrzebne byłoby ograniczenie czasowe do planowanego czasu trwania studiów z uwzględnieniem udzielonych urlopów.

5. Prawa i obowiązki studentów

Art. 115 – proponujemy dopisanie w ust. 1 punktu 3) w brzmieniu "terminowego regulowania opłat, o których mowa w art. 85".

6. Samorząd studencki

Art. 118 ust. 2 – powinien być przywrócony wpis do rejestru organizacji studenckich. Ust. 4 jest niewystarczający, jeśli organizacja (np. promująca faszyzm) będzie się uchylała od przyjęcia decyzji o rozwiązaniu.

7. Pracownicy uczelni

Art. 120 pkt 3) – w związku z domniemaniem niewinności warunkiem wykluczającym powinno być skazanie, a nie toczenie się postępowania (podobnie art. 21).

Art. 123 ust. 1 pkt 1): proponujemy, rozszerzyć tę nazwę, np. profesor zwyczajny. W obecnej propozycji stanowisko i tytuł mają identyczną nazwę, co sprzyja niezasadnym oczekiwaniom automatyzmu awansu na stanowisko profesora po uzyskaniu tytułu. Dodatkowo, w praktycznym użyciu, nie do odróżnienia będzie określenie "profesora uczelni UX" (osoby na stanowisku profesora uczelni w uczelni UX) od "profesora w uczelni UX" (osoby na stanowisku profesora w uczelni UX).

Ust. 2 pkt 2 c): powinno być "naukowe i dydaktyczne", ponieważ inaczej pozwala na zatrudnianie na stanowisku profesora (badawczo-dydaktycznym) osobę np. bez osiągnięć naukowych. Dla takich przypadków przewidziane są pkt a) i b).

Art. 124 – powinno być zachowane rozróżnienie pomiędzy zatrudnieniami "grantowymi", a zatrudnieniami "zwykłymi".

Art. 126 – powinna być zachowana możliwość zatrudniania bez konkursu na 1/2 etatu lub mniej, np. przez dopisanie w ust. 2 punktu "3) zatrudnianego w uczelni w wymiarze wyższym niż 1/2 etatu" (obligatoryjne organizowanie konkursu na zatrudnienie na np. 1/5 etatu na 3 lata nie wygląda poważnie).

Ust. 2 pkt 1) – nie powinno być ograniczone do zagranicznej instytucji naukowej, bo to użyteczny mechanizm, np. przy współpracy z instytutami PAN lub międzynarodowymi instytutami badawczymi.

Art. 127 – definicja podstawowego miejsca pracy powinna dopuszczać zatrudnienie na niepełny etat, bardzo istotne przy zatrudnianiu praktyków oraz przy zatrudnieniach po przejściu na emeryturę. Ma to wiele konsekwencji w innych obszarach odwołujących się do zatrudnień podstawowych (np. art. 78 ust. 2 – definicja profili studiów).

Art. 131 – brakuje mechanizmu wygasania umowy o pracę po osiągnięciu wieku emerytalnego albo innego wieku (np. 67/70, jak dla mianowanych pracowników), lub innego mechanizmu, który umożliwiłby odnawianie kadr. Jest to niespójność z uzasadnieniem do ustawy, które mówi, że "umowa o pracę z nauczycielem akademickim będzie wygasła także z końcem roku akademickiego, w którym rozpoczął pobieranie świadczenia emerytalnego". Przepis w wersji aktualnej, w połączeniu z likwidacją mianowań, będzie całkowicie blokował dokonywanie zmian w tradycyjnie słabych jednostkach.

Art. 132 – w ust. 2 należałoby przywrócić dotychczasowe zapisy i wykreślić obowiązek uzasadnienia odmowy (szczególnie że np. w ust. 4 nie jest ona wymagana!). Należy uznać, że zatrudnienie w innej jednostce prowadzącej działalność dydaktyczną lub naukową z założenia nie jest korzystne dla pracodawcy podstawowego, chyba że można wykazać sytuację przeciwną, tj. uzasadnić korzyść dla uczelni. W aktualnym sformułowaniu wniosek pracownika nie musi być uzasadniony, co praktycznie uniemożliwia uzasadnienie odmowy.

Art. 133 – powinno być: "w uczelni obowiązuje regulamin pracy", ponieważ w różnych uczelniach taki regulamin już jest i wymaga modyfikacji, a nie wprowadzenia. Zapis aktualny daje olbrzymie przywileje związkowi zawodowemu przy całkowitym braku odpowiedzialności za skutki.

Art. 134 – nie do zaakceptowania jest przeniesienie wszelkich rozstrzygnięć związanych z pensum do regulaminu pracy, gdyż w ten sposób wszystkie organy uczelni całkowicie tracą możliwość wpływania na fundamentalnie ważne zagadnienia funkcjonowania uczelni (zapewniania jakości dydaktyki, model

ekonomiczny kształcenia, finanse uczelni), natomiast otrzymują je związki zawodowe. Przykładem może być np. uruchomienie tutoring, które będzie musiało zostać zapisane w regulaminie pracy (ust. 3).

Zaproponowane zapisy są absolutnie szkodliwe i powinny zostać konsekwentnie zmienione w całym projekcie.

Art. 135 – proponujemy dodanie możliwości oceny warunkowo pozytywnej, ważnej przez okres 2 lat, oraz oceny wyróżniającej, lub wprowadzenie delegacji, by statut mógł taką ocenę wprowadzić. Ocena warunkowo pozytywna umożliwi sformułowanie wymagań, których spełnienie przez pracownika w określonym czasie prowadziłyby do oceny pozytywnej, a niespełnienie – do negatywnej.

Art. 146 – w ust. 2 proponujemy użyć sformułowania "z tytułu sprawowania funkcji kierowniczej lub kierowania zespołem". W przypadku np. prorektorów lub dziekanów trudno jest mówić o kierowaniu zespołem. Również w przypadku podzielonych kompetencji (np. oddzielne kierownictwo naukowe, a oddzielne dydaktyczne) przepis aktualny będzie źródłem sporów interpretacyjnych. W ust. 3 wysokość dodatku zadaniowego jest niewystarczająca w przypadku np. otrzymania grantów, powierzenia kierowania ważnymi, dużymi projektami instytucjonalnymi o charakterze czasowym.

Art. 147 – proponujemy otwarcie drogi do przejścia na wypłatę wynagrodzenia na warunkach ogólnych, tzn. z dołu, z zachowaniem przywilejów przy pracy przez niepełny miesiąc.

Art. 152 – odpis na ZFŚS powinien być tworzony na zasadach ogólnych, z możliwością podniesienia przez uczelnię wysokości tego odpisu do maks. 6,5%. W tej chwili składka na ZFŚS jest poniżej 6,5%, (podstawą jest fundusz płac 2012), do podstawy nie wchodzi wynagrodzenia za środków własnych uczelni, składki na ZFŚS są często kosztem niekwalifikowanym w projektach, dotychczasowa realizacja zadań Funduszu nie ponosiła żadnego uszczerbku, a skokowy wzrost składki w wyniku wprowadzenia art. 152 tylko zdestabilizuje finanse uczelni bez jakiegokolwiek pozytywnego efektu dla realizacji zadań Funduszu.

Art. 154 ust. 1 – jeśli odprawy emerytalne w wysokości 300% dotyczą nauczycieli akademickich, to zamiast "pracownikowi" powinno być użyte "nauczycielowi akademickiemu", w innym wypadku powinien zostać usunięty wymóg pierwszego miejsca pracy. Uzasadnienie do ustawy wskazuje, że raczej chodziło tylko o nauczycieli akademickich.

8. Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki

Art. 172 – brakuje rozwiązań dla osiągnięć interdyscyplinarnych.

Art. 173 ust. 1 pkt 1) – komisja senatu jest pojęciem nieokreślonym i wymaga posługiwania się statutem w celu interpretacji. Dlatego lepszym rozwiązaniem wydaje się użycie sformułowania "statut może wskazać inne ciało do wykonywania kompetencji senatu w tym zakresie".

Art. 177 – nazwa "Rada Doskonałości Naukowej" zachęca do kpin. Proponujemy chociaż nazwę "Rada do spraw doskonałości naukowej" pozostawiającą dotychczasowy skrót.

Art. 178 – nie powinno być obowiązku przyjmowania funkcji promotora, ponieważ inaczej można doprowadzić do działania wbrew własnej woli osoby nieczującej się kompetentnie lub pozostającej w konflikcie (w tym: konflikcie interesów) z doktorantem.

Art. 181 ust. 1 pkt 2) – nie jest jasne, kto i jak sprawdza "uzyskanie efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK". Proponujemy powrót do egzaminu doktorskiego lub przynajmniej umieszczenie w art. 187 ust. 2 sposobu weryfikacji wymogu z art. 181 ust. 1 pkt 2).

Art. 186 – proponujemy usunąć wymóg co najmniej dwóch pozytywnych recenzji jako warunku dopuszczenia do obrony, ponieważ może on być także rozumiany, że przy jednej negatywnej opinii (choćby jak najbardziej uzasadnionej merytorycznie) dopuszczenie jest obowiązkowe. Rola komisji powinna być merytoryczna, nie tylko administracyjna opierająca się na opiniach recenzentów.

Art. 197 ust. 1 – należy rozważyć, czy nieprzyjęcie planu nie powinno skutkować usunięciem ze szkoły doktorskiej.

Art. 214 ust. 2 pkt 2) – nieujęcie publikacji w materiałach renomowanych konferencji naukowych eliminuje osiągnięcia matematyków i informatyków.

Art. 216 ust. 9 – powinno się usunąć obowiązek negatywnej opinii, jeśli 2 recenzje są negatywne, ponieważ mogą być to dwie recenzje anonimowych recenzentów. Dotychczasowa praktyka wskazuje, że w przypadku negatywnych recenzji wartościową rolę odgrywa dyskusja pomiędzy recenzentami, która w przypadku recenzentów anonimowych nie jest możliwa.

Ust. 11 – automatyzm stawiający pod znakiem zapytania sensowność udziału podmiotu nadającego habilitację w całej procedurze. To właśnie w sprawach trudnych potrzebna jest możliwość analizy przez podmiot habilitujący, a nie w sprawach, w których wszystkie recenzje są pozytywne i nie budzą wątpliwości.

Art. 223 ust. 2 – warunkowanie możliwości uzyskania tytułu naukowego wymogami politycznymi określonymi w kategoriach odpowiedzialności zbiorowej nie powinno mieć miejsca.

Art. 228 ust. 1 pkt 6) – wymagania w pkt a) są niewyszukane, wymaganie w pkt b) jest bardzo wysokie. Należy stosować wyższe standardy wobec członków RDN, jeśli ich zadaniem jest zapewnianie doskonałości naukowej. Jeśli uważa się, że wymagania z pkt a) są wystarczające, to należy usunąć przymiotnik "wybitny" z punktu b).

Art. 230 ust. 4 – przewodniczący powinien być wybierany przez RDN, a nie przez ministra.

Art. 231 ust. 3 – należy rozważyć analogiczne rozwiązanie jak w art. 250 ust. 3.

9. Ewaluacja

Art. 236 ust. 3 – brakuje terminów dokonania oceny programowej na wniosek uczelni, a ocena kompleksowa zależy od wcześniejszych ocen programowych.

Ust. 4 – proponujemy dodanie możliwości oceny warunkowej pozytywnej z terminem na usunięcie przyczyn.

Art. 237 ust. 1, 2 i 4 – jest rozbieżność między tymi przepisami: w ust. 1 jest mowa, że ocena kompleksowa polega na ocenie działań na rzecz zapewniania jakości (czyli ocena wewnętrznego systemu zapewniania jakości), zaś z ust. 4 wynika, że ocena kompleksowa jest przeprowadzana w oparciu o oceny programowe, a te mają inne kryteria, wymienione w art. 236 ust. 2.

Art. 240 – jeżeli ocena dotyczy jednostki z pozwoleniem, minister w przypadku oceny negatywnej PKA może (ale nie musi – por. art. 61 ust. 1 pkt 1) cofnąć pozwolenie, natomiast w przypadku jednostki bez pozwolenia (czyli uprzywilejowanej) ocena negatywna PKA działa automatycznie.

Art. 258 ust. 3 – nie jest jasne, czy w przypadku istnienia 12 pracowników z danej dyscypliny ewaluacja uczelni w tej dyscyplinie jest obowiązkowa. Dodatkowo, pojawiają się problemy z interdyscyplinarnością.

Ust. 4 – niejasność co do uczelni federacyjnych: oceniane są i uczelnie uczestniczące, i uczelnie federacyjna – czy na podstawie tych samych osiągnięć, czy osiągnięcia muszą być podzielone pomiędzy nie? Brakuje także możliwości uwzględnienia osiągnięć studentów i doktorantów.

Ust. 6 pkt 2) – materiały konferencji naukowych (informatycy).

Ust. 7 – ograniczenie do maks. 2 dyscyplin chyba nie jest potrzebne, natomiast jest szkodliwe dla przedsięwzięć interdyscyplinarnych.

Ust. 8 – czy to ten sam podmiot, którego dotyczy ust. 4? Pojawiają się wątpliwości w przypadku osób, które zmieniały miejsce zatrudnienia w trakcie okresu objętego oceną.

Art. 267 ust. 4 – warto rozważyć rozszerzenie listy kategorii o B+, by uniknąć sytuacji, w której wymóg A i A+ będzie spełniony tylko przez 1-2 instytucje.

10. Finansowanie

Art. 362 – treść tego artykułu powinna być przeniesiona do rozporządzenia. Rozwiązanie, w którym parametry algorytmu wymienione są w ustawie, wprowadza daleko posuniętą sztywność i brak możliwości reakcji na zmiany w świecie akademickim i zmiany w otoczeniu społeczno-gospodarczym. Dodatkowo, nazwy parametrów mogą być traktowane dosłownie (np. ust. 2 pkt 2) może być rozumiany jako zakaz rozróżniania stanowisk albo wymiaru etatu).

Art. 369 ust. 1 – warto dopuścić wygaszanie działalności, gdyż jej natychmiastowe zaprzestanie jest niemożliwe.

Art. 380 – należy dodać na początku ustęp dotyczący umarzania należności cywilno-prawnych przez rektora lub upoważnioną przez niego osobę, analogiczny do art. 55 Ustawy o finansach publicznych. Inaczej umarzanie nawet "groszowych" kwot (np. kar za przetrzymanie książki) budzi wątpliwości co do legalności w świetle UFP.

Art. 381 do 386 – są poważne wątpliwości co do możliwości przeprowadzenia konkursu przy tak zdefiniowanej procedurze. Nie jest jasne, czy ocena pozytywna jest równoznaczna z obowiązkowym zawarciem umowy, czy też tworzona jest "lista rankingowa" uczelni biorących udział w konkursie. Nierozstrzygnięta jest kwestia osiągnięcia takich samych wyników przez dwie lub więcej uczelni. Limit 10% rocznej dotacji wydaje się za mały, by osiągnąć liczący się efekt (dodatkowa dotacja ma

także zrekompensować utratę innych środków, np. dotacji związanej ze studentami, spowodowaną zmianą profilu uczelni). Zdecydowanie lepiej byłoby nie podawać żadnego określonego limitu w ustawie, lecz podawać go w ogłoszeniu o konkursie.

Art. 387 do 391 – uwagi jak wyżej. Dodatkowo, sformułowanie art. 388 ust. 1 pkt 3) eliminuje z udziału uczelnie, które spełniają warunki udziału w konkursie "inicjatywa doskonałości", ale uzyskały ocenę negatywną.

Art. 399 ust. 1 pkt 2) – termin powinien być do 30 czerwca, podobnie jak sprawozdania finansowego – jest to wtedy spójne z Ustawą o finansach publicznych.

Art. 409 – ust. 4 wprowadza zadanie rady niewymienione w art. 19.

W ust. 5 powinno być "uczelnia przedkłada sprawozdanie".

Ust. 6 oznacza, że rektor jest odwoływany także w przypadku, gdy rada uchwali nierealny program naprawczy; nieosiągnięcie celu programu naprawczego powinno w takim razie mieć także konsekwencje dla rady (np. wniosek ministra o odwołanie rady); powołanie p.o. rektora nie rozwiązuje problemu, gdy plan naprawczy uchwalony przez radę pozostaje niewłaściwy.

Art. 416 ust. 1 – powinno być także możliwe przekazanie przez uczelnię nieruchomości Skarbowi Państwa.

Ust. 2 – wprowadza jeszcze jedno zadanie rady uczelni, nieujęte w art. 19.

11. Nadzór

Art. 424 ust. 1 pkt 3 – należy wyłączyć sytuacje, gdy niedotrzymanie terminu jest z winy studenta (często spotykane jest zwlekanie z dostarczeniem fotografii); w innym wypadku spowoduje to wprowadzenie niezwykle rygorystycznych wymagań co do terminów dostarczenia dokumentów i obrony pracy. Alternatywą jest dochodzenie od studenta odszkodowania, jeśli kara została nałożona z przyczyn pozostających po stronie studenta.

Załącznik nr 1: interdyscyplinarność

W zakresie konstrukcji studiów w ustawie 2.0 niestety nadal standardem pozostaje perspektywa "dyscyplinowa". Zmienia się liczba dziedzin i dyscyplin (w nawiązaniu do klasyfikacji OECD liczba ta ulegnie zapewne istotnej redukcji), ale sama reguła pozostaje bez zmian.

Zderzają się zatem dwie zasady: autonomii uczelni i odpowiedzialności państwa za jakość nauczania przejawiająca się w filozofii limitowania swobody nauczania, w imię szczytnego celu gwarantowania jakości kształcenia. Niestety sposób, w jaki projekt ustawy próbuje rozwiązać ten dylemat, odbywa się kosztem interdyscyplinarności.

Niebezpieczne jest już sformułowanie art. 5 projektu: stwierdzenie, że badania naukowe i kształcenie są prowadzone w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, sugeruje, że nie mogą być one międzydziedzinowe czy interdyscyplinarne. Czasownik użyty w trzeciej osobie w czasie teraźniejszym oznacza bowiem w języku legislacyjnym obowiązek. Pewnym wytrychem interpretacyjnym może być wykorzystanie użycia w projekcie liczby mnogiej (badania i kształcenie są prowadzone w dziedzinach, co można interpretować, że konkretne badania naukowe mogą być prowadzone w wielu dziedzinach jednocześnie), ale jest to dość ryzykowna operacja. Byłoby lepiej, gdyby ustawodawca wyraźnie wskazał, że zarówno badania, jak i kształcenie mogą być prowadzone interdyscyplinarnie lub międzydziedzinowo (ewentualnie można rozważyć dodatek "na zasadach wskazanych w niniejszej ustawie", jeśli założymy, że względ na postulowaną jakość badań i kształcenia i odpowiedzialność państwa w tym zakresie uzasadniają wprowadzanie pewnych minimalnych warunków pozwalających na swobodne poruszanie się po wielu dziedzinach i dyscyplinach).

Brakuje także wyraźnego określenia relacji między dyscypliną a kierunkiem studiów. Tę relację można tylko przy okazji wyprowadzać, np. z przepisu o kosztochłonności (i może z niego wynikać, że kierunek studiów nie musi odpowiadać dokładnie jednej dyscyplinie, ale inne wnioski wynikają z kolei z art. 58 i następnych, o czym niżej). Byłoby jednak lepiej, gdyby pojęcie kierunku studiów zostało zdefiniowane, i to w taki sposób, żeby interdyscyplinarność była w nim również dopuszczona.

Co gorsza, dyscyplinom naukowym przypisuje współczynniki kosztochłonności, ale w podstawie przyszłego rozporządzenia, które ma określać te współczynniki, wyraźnie mówi się, że chodzi o koszty prowadzenia kształcenia i działalności naukowej w poszczególnych dyscyplinach.

Ścisłe związanie kierunku studiów z dyscypliną naukową wynika z przepisów rozdz. 2 (Prowadzenie studiów). Z art. 58 wynika, że tylko uczelnia z pozytywną oceną kompleksową ma pełną swobodę tworzenia interdyscyplinarnych studiów w dowolnych kombinacjach. Wszystkie inne uczelnie, nawet posiadające spory pakiet kategorii naukowych A+ i A, są w swej swobodzie limitowane.

Co więcej w art. 58 ust. 3 (podobnie w art. 75 ust. 1) pojawia się zwrot "dyscyplina, do której został przyporządkowany kierunek studiów", ale nie ma jego wytłumaczenia (a to może oznaczać zarówno to, że kierunek studiów jest po prostu tożsamy z dyscypliną, jak i to, że kierunek studiów może obejmować kilka dyscyplin, ale wtedy trzeba go przyporządkować jakiejś jednej wybranej dyscyplinie; pojawia się wówczas kwestia ustalenia minimalnego odsetka efektów kształcenia z danej dyscypliny, do której kierunek studiów ma być przyporządkowany, ale pamiętajmy, że PRK opisuje efekty tylko dziedzinowo, więc nie wiadomo do czego mamy to porównywać). Sprawa jest ważna, bo zgodnie z

art. 199 ustawy wprowadzającej uczelnie mają w ciągu roku dokonać przyporządkowania kierunków dyscyplinom naukowym.

Co gorsza, w projekcie w art. 58 ust. 2 pkt 2 mówi się, że uczelnia może prowadzić bez pozwolenia ministra studia na kierunku w ramach dyscypliny, w której posiada kategorię A+ lub A, zaś w ust. 3 pojawia się pojęcie kierunku przyporządkowanego dyscyplinie (co można, jak wskazałem wyżej, interpretować na dwa sposoby). Z tego wynikałoby, że uczelnia z dyscypliną z kategorią B+ może prowadzić za pozwoleniem ministra studia z elementami różnych dyscyplin, przyporządkowane wszakże określonej dyscyplinie (w której ma się B+), natomiast uczelnia z dyscypliną A+ może prowadzić studia bez pozwolenia ministra tylko w ramach konkretnej dyscypliny (czyli bez elementów interdyscyplinarnych). Pytanie, czy uczelnia posiadająca kategorię A w jednej dyscyplinie i B+ w innej dyscyplinie może prowadzić studia interdyscyplinarne obejmujące obie te dyscypliny bez pozwolenia ministra.

Niepokój może budzić art. 201 ustawy wprowadzającej, który wygasza indywidualne studia międzyobszarowe. Z jednej strony przepis ten jest zrozumiały, bo znika pojęcie międzyobszarowości, z drugiej jednak – ponieważ nie pojawia się nic w zamian, a co więcej interdyscyplinarność doznaje wielu ograniczeń, o czym była mowa wyżej – może to być odczytywane, jako swoiste votum nieufności wobec interdyscyplinarnych studiów indywidualnych.

Załącznik nr 2: funkcje i skład rady uczelni

Jeżeli dodanie trzeciego organu – rady – ma usprawnić funkcjonowanie uczelni, to rozdzielenie zadań, uprawnień/kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy organy musi być jasne, konsekwentne i logiczne. W innym wypadku powstanie nowego organu spowoduje zamęt, konflikty i rywalizację, w efekcie pogorszenie, a nie poprawę, zarządzania uczelnią.

Po pierwsze, rada nie może przejmować ani powielać funkcji pozostałych organów. Nie powinna konkurować z rektorem w bieżącym zarządzaniu uczelnią ani być drugim, alternatywnym senatem czyli kolegiальnym organem przedstawicielskim grup tworzących naszą społeczność. Jednocześnie powinna być wykluczona możliwość wykorzystania rady jako konia trojańskiego polityki, biznesu czy instytucji zewnętrznych chcących wykorzystywać uczelnię do realizacji własnych celów.

Po drugie, najważniejszą rolą rady powinno być skuteczne otwieranie uczelni na świat pozaakademicki i wprowadzenie zewnętrznego, niezależnego spojrzenia na funkcjonowanie uniwersytetu, a także dostarczanie informacji i rozwiązań z innych krajów czy organizacji – czyli likwidować problem deficytu działań dotychczasowych organów właśnie w tych obszarach. Idealnie byłoby, gdyby charakter rady był doradczy w sprawach bieżących (np. zarządzanie i organizacja, finanse), opiniodawczy w sprawach wymagających niezależnej oceny (np. sprawozdanie roczne rektora, ocena realizacji strategii), a decyzyjny jeśli chodzi o ustalanie celów strategicznych uczelni lub planowanie działań w sytuacji kryzysowej (plany naprawcze).

Dodatkowo rada mogłaby pełnić funkcję "search committee" starającego się wskazać osoby (z uczelni lub innych instytucji akademickich) warte wzięcia pod uwagę jako kandydatki lub kandydatów na funkcję rektora.

Rada nie powinna mieć kompetencji nadzorczych (projektowany art. 19 pkt 3) i 5)), ponieważ instrumenty nadzoru (prawo do wstrzymywania lub nakazywania działań) oznacza współzarządzanie bez ponoszenia odpowiedzialności.

Aby wypełniać taką rolę, rada powinna być złożona przede wszystkim ze starannie wybranych osób spoza społeczności akademickiej danej uczelni, w tym także osób spoza kraju posiadających szczególne kompetencje osobiste. Liczebność rady nie powinna być przedmiotem manipulacji ustawowych narzucających konkretne liczby członków (art. 20 ust. 1), tylko powinna pozostawiać wolność decyzji w określonym przedziale (np. 5-9). Członkiem nie może być osoba w sytuacji konfliktu interesów (interes własny vs. interes uczelni), wszyscy członkowie muszą być zobowiązani do dbania o interes całej uczelni i do lojalności wobec niej. To wyklucza członkostwo w radzie w charakterze reprezentanta ciała, instytucji czy grupy społeczności jakiegokolwiek osoby, która nie została tam powołana przez senat w związku z osobistymi kompetencjami.

W związku z dyskusją na temat udziału studentów (a także doktorantów) w pracach rady uważamy, że możliwe są dwa rozwiązania:

1. zagwarantowanie przedstawicielowi studentów (niekoniecznie przewodniczącemu ZSS, osobie do wyłonienia przez studentów) uczestnictwa w radzie, jednak bez prawa podejmowania decyzji (tzw. non-voting member), co pozostawia ostateczne rozstrzygnięcia rady w rękach osób spełniających wymagania wymienione wcześniej,

2. inne możliwe rozwiązanie to dobry, nieformalny zwyczaj, że wśród kandydatów do rady uczelni wywodzących się ze społeczności uczelni zgłasza się studenta, który będzie pełnił funkcję członka rady w zwykły sposób, tj. przez 4 lata i za wynagrodzeniem.

Pozostawanie przy dotychczasowej koncepcji (przewodniczący samorządu studenckiego jako członek rady z urzędu) wiąże się z następującymi konsekwencjami:

- możliwe staje się dodawanie do składu rady następnych przedstawicieli różnych ciał, zmieniając w ten sposób charakter rady i stopniowo ograniczając autonomię uczelni,
- niemniej ważną rolę we wspólnocie akademickiej pełnią doktoranci, którym nie gwarantuje się miejsca w radzie,
- przewodniczący ZSS nie może być odwołany przez senat nawet w sytuacji, gdy nie wypełnia swoich obowiązków w radzie,
- organy studenckie mogą w drodze uznaniowej dokonać zmiany przedstawiciela w dowolnym momencie, co w połączeniu z poprzednim punktem powoduje, iż przewodniczący ZSS jest bardziej związany lojalnością wobec studentów niż wobec uczelni jako całości,
- pojawia się sprzeczność pomiędzy art. 20 ust. 1 pkt 2) a art. 21 ust. 1, ust. 2, ust. 4, ust. 5 oraz ust. 7,
- pojawia się niespójność pomiędzy art. 20 ust. 1 pkt 2) a art. 425 ust. 6 (celem ma być zmiana składu rady),
- jeżeli uczelnia federacyjna ma posiadać radę, do której stosują się przepisy takie jak dla uczelni, to wymóg art. 20 ust. 1 pkt 2) nie jest możliwy do spełnienia w uczelni federacyjnej.